

Gondolatok az iskolai gyermekkönyvtár szerepéről és jelentőségéről a napközi otthon kulturális foglalkozásaiban

A társadalom igényei, az iskolareform irányelvei arra készítetik a napközi otthont, hogy a tanulás és a munka már eddig kiforrott egységében megtalálja a szabad idő kulturált eltöltésének helyes formáit, kidolgozza a pihenés és szórakozás korszerű pedagógiáját. Jó néhány a szakirodalom körében megjelenő tanulmány adott és ad útmutatást a napközis csoportvezetőknek, miként kell megszervezni helyesen a gyermek szabad idejét. Az elmélet és gyakorlat egysége akkor éri el a maga harmóniáját, ha a lehető legaktívabban járul hozzá a gyermek személyiségének mindenoldalú fejlesztéséhez a tanulás, a munka sikeréhez.

A kulturális nevelés fő területeinek (irodalmi foglalkozás, zenei foglalkozás és képzőművészeti foglalkozás) megvalósítása a napközi otthon nevelőmunkájában sokoldalú tevékenységet követelnek a tanulóktól. Módot adnak arra, hogy az életkori sajátosságokat, a nevelőmunka fokozatosságát és a konkrét situációt figyelembe véve szinte minden gyermek hajlamainak, irányultságának megfelelő formában jelentkezzenek.

„A gazdagság nem más, mint az a szabad idő, amivel rendelkezünk” — mondotta Lenin. A kulturális foglalkozás jó alkalom a gazdagság megszereztesére, ha megtanítjuk a gyermeket olyan tevékenységekre, amelyek hasznosak, és személyiségük fejlődését szolgálják.

Egy helyes módszerrel vezetett kulturális foglalkozás hatása igen mély. A tanulók érdeklődése felébred és művészi értékekhez kötődik, látóköriük tágul, saját véleményük alakul ki, a művelődési anyag egyre vonzóbbá válik és megkönnyíti kiegészíti a tanulást.

A napközi otthon különböző foglalkozásainak gátló tényezőjeként szokott fellépni az objektív körülmények meglétének hiánya. A győri Gyakorló Általános Iskola, ahol jómagam harmadik osztályos csoport napközis nevelőjeként tevékenykedem, a maximális tárgyi ellátottságon túl rendelkezik egy hatékonyságát tekintve felbecsülhetetlen értékű, saját — az iskolában létrehozott gyermekkönyvtárral.

Ez írás tulajdonképpeni célja beszámolni arról, miképp tudtam és tudom felhasználni napközis nevelőmunkámban, ezen belül a kulturális foglalkozásokon ezt a már fent említett nagyszerű létesítményt.

A gyermekkönyvtárban tartott foglalkozás nem egyszerűen alkalom a szórakozásra. A játékos, vidám, a megszokottól eltérő forma csak eszköz az ismeretközlés, a készségfejlesztés hatékonyabbá tételére. Valójában ha úgy tetszik, mint aktív résztvevőt az információszerezés legkülönbözőbb módjaiba vezethetik be a gyermeket. Az aktivitásnak sokféle fokozata van. Akkor érünk el legjobb eredményt, ha a gyermek ötletei, kezdeményezései beépülnek a foglalkozásba.

Semmivel fel nem cserélhető érzés az, amikor az ifjú olvasó, talán még gyermek találkozik a könyvvel és találkozásukat, ha nem is elsőként, de én idéztem elő. Amikor rájön a könyv izére, mikor már tudatosan olvas, s talán ugyanazt érzi, mint Gorkij, aki így ír erről egy önvallomásában: „Amikor megtanultam olvasni, már nemcsak a könyv meseje, az elképzelt események többé-kevésbé érdekes kifejlése érdekelt, kezdtem észrevenni a leírások szépségét, eltűnődtem a szereplő személyek jellemén, ködösen megértettem az író szándékát, izgatott a különbség aköz, amit, a könyv írója mondott és amiről az élet beszélt. Aligha tudnám elég világosan és meggyőzően kifejezni mennyire elámultam, amikor megvilágosodott előttem, hogy minden egyes könyv mint egy ablakot nyit meg előttem egy új, sosem látott világba... A könyvek szárnyat adtak eszemnek és szívemnek, kitérítették előttem a világ határait.”

A napközis foglalkozások szabadabbak, kötetlenebbek, mint a tanítási órák, ennél fogva több lehetőséget adnak a művészet nyújtotta élmények feldolgozására egy-egy irodalmi foglalkozás keretében a kulturális nevelés területén belül.

Döntően befolyásolja azonban a sikert a hogyan? kérdés megoldása. Nem lett volna helyes tehát, ha a Petőfi évforduló kapcsán tartott foglalkozásunkon a tanítási órán megismert műveket ismételten elemeztem. Az alapján véve jó pedagógiai szándékot nem kísért volna örömteli fogadtatás. Tartalmas programot és fel szabadult együttlétet jelentett azonban a Petőfi emlékműnél tett látogatás és koszorúzás apropóján a csoportban meghirdetett rajzpályázat. A feladat megoldásakor szinte szárnyat kapott valamennyi gyermek fantáziája, nagyszerűbbnél nagyszerűbb versillusztrációk születtek anélkül, hogy erre határozott formában útmutatást ad-

tam volna, újabb és újabb ablakokat tárva a költő művészetére.

A foglalkozás csúcát, a még általuk nem ismert Petőfi versek és a személyével, tevékenységével, harcával, sikereivel, kudarcaival kapcsolatos dokumentumok felkutatása jelentette, a könyvtár polcain gazdagon sorakozó irodalmi anyagból.

Ahogy elnéztem a szinte egy emberként buzgolkodó, kutató és elmélyülten olvasó kis embereket, ismét csak Gorkij szavai jutottak eszembe és hittel, meggyőződéssel, teljesen azonosulva idézhettem: „Szeressétek a könyvet, mert megkönnyíti az életet, baráti segítséget ad, hogy eligazodjatok a gondolatok, az érzések és események sokszínű viharos forgatagában. Megtanít tisztelni az embert és önmagunkat. Szeressétek a könyvet, a tudás forrását! Csak a tudás válthat meg bennünket, az faraghat belőlünk erős-lelkű, becsületes, értelmes embert, aki őszintén

szereti embertársát, megbecsüli munkáját és igaz szívvel gyönyörködik szakadatlan munkája pompás gyümölcszeiben.”

A fenti és még számos a könyvtárban — más témában — tartott foglalkozás hatásából leszármaztam, a magam és nevelőtársaim számára is tanulságként, hogy messzemenő perspektívát rejt magában e házon belül megalkotott létesítmény. A legszebb út a lenini gazdagság felé. Azon túl, hogy kiapadhatatlan forrásaival bármikor rendelkezésünkre áll, felmérhetetlen jelentőséggel bír az ízlés és a felnőtt olvasóvá nevelés kérdésében. Minden egyes helyesen kiválasztott könyv segíti a tanulókat a morális fogalmak közti eligazodásban. Segíti a téves elképzelések és eszmék leküzdésében, segíti a felnövekvő ifjúságot eszménykép választásban és leleplezi a hamis ideálokat. Gazdagítja az érzelm- és képzeletvilágát, s azáltal, hogy felismeréseket nyújt az olvasónak, segíti az életre való felkészülésben, élettapasztalatokat előlegez neki.

Varga Domonkos—Berki Viola:

ERDEI ESZTENDŐ

Milyen az erdő élete, amíg betelik egy esztendő?

Vaddisznó csörtet a téli éjszakában, fácán gubbaszt a faágan. Az első virágok kidugják fejüket a hó alól, a még csupasz ágakon megszólal a cinke.

A kikelet hírére hozzák a szép szavú erdei pacsirták. A buzgó bókászók meg az erdei vadak örömeire bőségesen megterül a nyód asztalka bogyóval, gyümölccsel, gombával.

Az ősz közeledtével agancsukat köszörülik, majd összemérik erejüket a Szarvasbikák.

Lombját hullatja a tölgy, a bükk, s téli álmra tér az erdő.

Berki Ilona színes illusztrációi díszítik ezt a kis könyvet, amely a természet megfigyelésére, szeretetére tanít.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Hegedűs Géza:

A MENEKÜLŐ HERCEG

Elmenekülhet-e bárki a történelem által rá szabott szerep elől?

Az ifjú házaspár II. Rákóczi Ferenc, a nép hívó szava elől Bécsbe menekül. A bécsi udvar provokátora börtönbe juttatja. Innen megszökik. A menekülés útja csakis a vezérre váró felkelő néphez vezethet.

A fejedelem ifjúságának páratlan érdekes epizódját ragadja meg Hegedűs Géza legújabb könyvében.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

